

ACTIVITATS DIDÀCTIQUES. ANY JOAN FUSTER

OBJECTIUS

1. Conèixer la vida i l'obra literària de Joan Fuster.
2. Conèixer l'aportació de Joan Fuster a la història de la literatura catalana i del pensament polític.
3. Relacionar l'obra de Joan Fuster amb el seu context.
4. Identificar les característiques de l'assaig com a gènere literari.
5. Llegir, comprendre i analitzar textos de Joan Fuster i valorar-ne la qualitat.
6. Conèixer el context de l'obra fusteriana i relacionar-lo amb la realitat actual a partir de la lectura del seus textos.
7. Saber seleccionar la informació rellevant i aprendre a fer deduccions.
8. Elaborar textos breus de caràcter argumentatiu.
9. Elaborar aforismes.
10. Fomentar el debat i la discussió d'idees com a mètode de coneixement de la realitat.
11. Practicar l'exposició oral i la comunicació verbal de l'alumnat.

Bibliografia

- ALIAGA, Xavier: *Fuster per a ociosos*. Sembra Llibres, 2017.
- FUSTER, Joan: *Aforismes*. Introducció i propostes didàctiques d'Isidre Crespo. Bromera, 2000.
- GREGORI, Carme: *Anotacions al marge. Els aforismes de Joan Fuster*. Universitat de València, 2011.
- IBORRA, Josep: *Fuster portàtil*. Tres i Quatre, 1982.
- Ser Joan Fuster. Antologia de textos fusterians*. Bromera, 2022.
- VENDRELL, Salvador: *Joan Fuster per a joves*. Onada, 2017.

ACTIVITATS PER A EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

Saps qui és Joan Fuster? Saps què és un aforisme? Quina creus que és la seva aportació més important a la nostra cultura? Per quin motiu degué autodefinir-se així: «Joan Fuster, mesura de totes les coses»?

Joan Fuster ha estat un dels intel·lectuals més importants del segle XX dins el nostre àmbit i enguany es commemoren els cent anys del seu naixement. Per aquest motiu, la Generalitat Valenciana, la de Catalunya i el Govern de les Illes Balears han decidit declarar el 2022 Any Joan Fuster. Aquesta efemèride haurà permès que la seva obra s'hagi pogut reeditar, perquè molts dels seus llibres no eren fàcils d'adquirir i alguns textos que s'havien extraviat s'han pogut editar per primera vegada. Així mateix, la confecció de la pàgina web anyjoanfuster.illesbalears.cat ha contribuït a donar a conèixer aspectes de la seva obra que no eren gaire coneguts; per exemple, els vincles epistolars que va mantenir amb molts escriptors de les Illes Balears. Aquestes activitats tenen la voluntat de donar a conèixer l'obra de l'escriptor i animar els alumnes a produir els seus propis textos.

Els exercicis estan distribuïts en exercicis d'anàlisi i comprensió, raonament i producció oral o escrita; amb la intenció de facilitar-ne la tria per part del professor.

Bibliografia

- (1) IBORRA, Josep: *Fuster portàtil*. Tres i Quatre, 1982.
- (2) GREGORI, Carme: *Anotacions al marge. Els aforismes de Joan Fuster*. Universitat de València, 2011.
- (3) FUSTER, Joan: *Sagitari*. Bromera, 1993.
- (4) FUSTER, Joan: *Aforismes*. Introducció i propostes didàctiques d'Isidre Crespo. Bromera, 2000.

Joan Fuster, referències biogràfiques. «La meua posteritat serà de paper»

Exercicis d'anàlisi i comprensió

1. Completa aquesta informació, entrant en l'apartat «Biografia» del web anyjoanfuster.illesbalears.cat.

- Any de naixement i de mort:
- Lloc de naixement:
- Estudis:
- Lloc on va realitzar els estudis:
- Oficis:
 - De 1947 fins a 1983:
 - De 1983 fins a la seva mort:
- Gèneres literaris conreats:
- Nom dels diaris i revistes en què publicava els escrits:
- Títol de tres obres de poesia:
- Títol de tres obres d'assaig:
- Organismes culturals dels quals va ser president o bé en va formar part:
- Premis i reconeixements:

2. Entra en l'apartat «Recursos en línia» del web anyjoanfuster.illesbalears.cat i trobaràs l'enllaç al *Mapa literari d'escriptors en llengua catalana*. Situa en quin lloc del mapa del País Valencià es troba Sueca. Llegeix els textos que hi ha annexos i digues quin t'ha agradat més i per què.

Exercicis de raonament

3. Després de llegir l'article de Francesc Pérez Moragón «Fuster, imbatible», de la revista *Pissarra*, en l'apartat «Recull de premsa» del web anyjoanfuster.illesbalears.cat, i tenint en compte les dates de naixement i de mort, dedueix quins van ser d'entre aquests els sistemes de govern de l'Estat espanyol que van contextualitzar la seva vida. Indica al costat la durada en anys de cada etapa.

- Monarquia parlamentària: regnat de Joan Carles I.
- Segona república espanyola (president: Niceto Alcalà Zamora, Azaña...).
- Dictadura franquista.
- Monarquia absoluta del rei Lluís XVI.
- Dictadura de Primo de Rivera.

4. Partint de la idea que la democràcia és un «sistema de govern basat en la participació igualitària d'una comunitat en la presa de decisions», quins dels sistemes de govern anteriors s'ajusten als principis democràtics? Creus que la vida de Joan Fuster transcorregué majoritàriament en un ambient de llibertat, o de repressió? Raona la resposta.

Exercicis d'anàlisi, raonament i comprensió

5. Aquests fragments corresponen a la cançó «La mestra», del grup valencià Zoo, i defineixen molt bé l'ambient que es vivia a l'escola durant la dictadura franquista. Després d'escoltar la cançó i en grups de quatre, contesta:

Dos i dos són quatre, quatre i dos són sis
Escola reglada i frustrada
No parles, ni jugues si no tens permís
La creu, la sotana i la vara
Conjuguem presents imperfectes
Li restem la "x" al futur
Castrem les feres als centres, força de treball del segle XXI
Hem planificat les conductes
No deixem ja marge per a la creació

- 5.1. Qui sentit té el mot *feres*? Creus que té una valoració positiva o negativa en aquest context? Raona la resposta.
- 5.2. Gràcies a quines paraules podem deduir que l'escola en aquell temps era religiosa i no hi estava penalitzat el càstig físic?
- 5.3. Fixa't en els mots subratllats i dedueix quines diferències hi havia entre l'escola d'aquell temps i l'actual.
- 5.4. Raona el sentit d'aquesta afirmació feta pel mateix Fuster: «Vaig créixer intel·lectualment en la ignorància total i en la intoxicació doctrinària de la dictadura».
- 5.5. Joan Fuster és un dels intel·lectuals de més prestigi pels seus amplis coneixements d' història, art, filosofia i literatura, etc. Si l'escola, tal com afirma en la frase anterior, no li va servir per créixer intel·lectualment; com creus que degué arribar a adquirir tots aquests coneixements? Raona la resposta.
- 5.6. Desxifra ara el sentit d'aquesta altra afirmació: «Jo vaig sortir de mi mateix».
6. Joan Fuster és un exemple d'escriptor que no vivia aïllat del món sinó que es relacionava amb la gent del seu entorn: assistia de manera habitual a tertúlies i n'organitzava a casa seva, participava en actes culturals, pronunciava discursos i mantenia una relació epistolar fluïda amb personatges relacionats amb el món de la cultura. Llegeix l'article de Fina Salord *Joan Fuster i les Illes Balears* de l'apartat «Recull de premsa» al web anyjoanfuster.illesbalears.cat.

6.1. Cerca en aquesta sopa de lletres el nom de set escriptors de les Illes Balears amb qui es relacionava.

M	U	R	I	L	L	O	S	P	S	L
O	N	P	U	J	P	A	P	L	A	G
S	I	O	K	J	L	S	O	j	N	T
I	O	P	P	B	A	R	I	O	C	H
M	A	I	N	A	M	O	L	L	H	J
B	B	B	P	F	O	S	T	M	I	O
O	B	O	L	S	U	R	M	L	S	I
R	H	R	N	A	P	E	A	L	G	N
J	K	J	V	C	P	A	O	P	U	M
A	I	A	X	V	F	T	I	J	A	N
P	O	M	W	B	S	A	L	O	R	D
L	P	O	Z	M	I	P	I	B	N	R
V	I	L	L	A	N	G	O	M	E	Z
Ñ	P	L	Q	N	P	M	N	R	R	E
O	H	I	U	M	P	O	R	C	E	L
C	I	J	K	L	M	V	A	S	R	A

6.2. Informa't sobre qui eren. Cerca el seu nom complet i relaciona els noms amb l'illa d'on provenien i la professió.

<i>Illa</i>	<i>Nom complet</i>	<i>Professions o afeccions</i>
		Poeta, traductor
		Editor, lingüista, filòleg
		Escriptor, periodista
		Filòleg, historiador, escriptor
		Historiador
		Filòloga
		Bon lector

Exercici d'ànàlisi

7. Entra en l'apartat «Recursos en línia» del web anyjoanfuster.illesbalears.cat i hi trobaràs l'enllaç a la pàgina *Associació d'Escriptors en Llengua Catalana*. Dins l'apartat «Obra» cerca el nom de sis obres i classifica-les segons aquest criteri:

- De crítica literària i assaig:
- De poesia:
- Dietaris:
- Articles:
- Correspondència:
- Llibres infantils:

Joan Fuster, assagista. «Com que els metges no ho prescriuen, el personal “no pensa”»

Joan Fuster va ser un escriptor que va destacar en el gènere de l'assaig. Pensar, per a ell, era un exercici bàsic que s'havia de sustentar en la raó com a mètode i havia de partir d'unes premisses prèvies. Segons Iborra, el discurs fusterià sempre discorre «guiat per criteris i no per doctrines», és a dir, no es pot estar convençut absolutament de res i, per tant, s'han d'eliminar els prejudicis previs.

A més, era un defensor convençut de l'escepticisme com a mètode; és a dir, que l'ideal era dubtar de tot com a estratègia, poder posar en qüestió qualsevol cosa. Per això, i segons Iborra, en l'escriptor sempre «hi ha d'haver una disponibilitat permanent a canviar d'opinió» (referència bibliogràfica 1) i és per aquest motiu que al llarg del discurs sovint apareixen digressions, rectificacions, etc. La finalitat de les seves cavil·lacions era senzillament intentar entendre l'home i les seves circumstàncies.

L'estil de Joan Fuster es distingeix per la voluntat de fer-se entendre, el to irònic — i fins i tot còmic— de les seves observacions i l'ús de mecanismes com la metàfora, l'antítesi, el joc de paraules i els enunciats provocatius amb la intenció de fer pensar als lectors.

En els seus escrits hi ha molta varietat temàtica: problemes de la vida quotidiana (els aiguats, la contaminació ambiental) o qüestions més abstractes, com la visió de la realitat en l'art, els canvis de valors i el comportament humà al llarg de la història, etc. La varietat també s'aplica a la qüestió de gènere literari. Al marge de la realització de treballs sobre història, literatura, art, etc., també va escriure poesia, aforismes, dietaris, articles periodístics...

Exercici d'anàlisi

1. Per conèixer millor el seu estil i la seva manera de construir un discurs, analitzarem dos fragments que pertanyen a la mateixa dissertació en l'obra *Babels i babilònies*.

El 1494 —any de gràcia, se'ns dubte—, el papa Alexandre VI, nascut Roderic de Borja, escrivia una carta al seu fill don Joan, pipioli duc de Gandia, carregada de recomanacions sensates. Sembla que el nen Borja no es comportava a l'altura de la seva dignitat familiar, quan vingué de Roma als Països Catalans: anava de xala, jugava a l'infame jocs de daus, i fins i tot en les nits d'una Barcelona encara sense Barri xinès es dedicava a apedregar gats i gossos. Coses de nois: més aviat gamberrades innocents. Impròpies d'un duc, sens dubte. El pontífex aconsellava a la criatura: «Fes que et portes, no com a jove, mas com a vell» [...]. Són «bons joves» els qui semblen vells, el millor capteniment, per al jove, és el vell. Un «patriarca» en funcions ha de predicar aquest model de rutina.

[...]

És això d'Horaci. «Carpe diem». Aprofiteu-vos, mentre pugueu! Els «joves» mediatitzats pels «vells», amb prou feines poden donar regna solta a les seves millors energies. Fornicar, per exemple. O dormir, o cantar, o pegar-se. Els «vells» tendim a oblidar l'alegria d'uns tals avantatges. Hem de confessar que ens emprenya que «ells» els joves en gaudeixin quan nosaltres ja hem perdut el tren, o hem esgotat el trajecte. És un trist problema de gelosia. [...] Envegem els joves perquè encara són joves. Ens irrita la seva joventut. No pas la seva rebel·lia, no pas les seves presumptes eufòries polítiques, no pas la seva displicència moral. La seva joventut: el seu cos «capaç». Honradament hauríem de reconèixer-ho així. I apuntar-nos a allò del «carpe diem». Personalment, sóc partidari que els joves no perdin les tènues i fugaces ocasions de la joventut.

Després de llegir els dos fragments, contesta:

- 1.1. Quin és el tema de la polèmica que planteja?
- 1.2. Explica l'exposició dels dos punts de vista enfrontats.
- 1.3. Per introduir la polèmica, fa servir enunciats que extreu de les seves lectures, les notícies, etc. De quina manera introdueix els dos punts de vista en aquesta ocasió?
- 1.4. Cerca a l'enciclopèdia o per Internet qui era Roderic de Borja i el seu fill, Joan. Digues amb quins altres noms s'hi refereix Fuster en aquest text.
- 1.5. Cerca el significat dels mots *pipioli* i *xala*.

1.6. Una de les característiques de l'estil de Joan Fuster és la ironia. Quin dels mots anteriors et sembla irònic? Raona la resposta.

1.7. El to provocatiu és una altra de les característiques del seu estil. Què suggereix l'autor quan afirma que mentre «el fill apedregava gats a Barcelona encara no hi havia Barri xinès»?

1.8. Amb quina frase final verbalitza la seva tesi? Amb quins arguments la defensa?

Exercici de producció oral

2. Per veure l'actualitat dels temes sobre els quals dissertava Joan Fuster, us proposam de muntar un debat a partir d'un fragment breu també del llibre *Babels i babilònies*.

La bicicleta és innòcua. I —pensem— amb una bicicleta es pot anar i venir d'un lloc a l'altre: a la universitat, a l'oficina, als consells d'administració, a les visites o a les compres, al banc, a practicar l'amor o la tertúlia intel·lectual, etcètera. La il·lusió no pot ser més pueril. És un càlcul fals. Els carrers de la civilització occidental i cristiana estan condemnats a rebre cada vegada més monòxid de carboni, i uns altres monòxids i biòxids expel·lits per les màquines de tràfec habitual.

El remei no és la bicicleta, per descomptat. Desconfiem dels retorns: acostumen a ser nefastos, i si no ho són del tot és perquè són, en el fons, impossibles.

2.1. Quina és la tesi de Joan Fuster i amb quin argument la defensa?

2.2. Comenta el sentit dels mots subratllats. A quin objecte fan referència?

2.3. Després de llegir l'article «L'ús quotidià de la bicicleta i el patinet augmenta un 49 % a l'àrea metropolitana» (<https://beteve.cat/mobilitat/augmenta-us-bici-patinet-area-metropolitana-barcelona>, *Betevé*, 3 d'abril de 2022), contesta: quina és la teva opinió sobre l'ús de la bicicleta a la ciutat? Cerca arguments que la sostenguin.

2.4. Muntau un debat al voltant del tema «bicicleta, sí o no». Abans d'iniciar-lo, convé que reflexioneu sobre aquests punts:

- Quins canvis s'han produït en la societat d'ençà que Fuster va formular el seu escrit, l'any 1971?
- Creus que és factible l'increment de l'ús de la bicicleta per resoldre la crisi climàtica o bé s'haurien d'aplicar altres mesures per combatre-la?
- Els patinets elèctrics són una alternativa a la bicicleta? Avantatges i inconvenients d'aquests sistemes de transport.

Joan Fuster, poeta. «El poeta, doncs, crea amb l'idioma»

La seva faceta de poeta encara és poc coneguda, entre altres motius perquè, tot i que s'inicià escrivint poesia, en un moment de la seva trajectòria literària va deixar d'escriure'n. Els volums més coneguts són *Sobre Narcís* (1948), *Ales o mans* (1949), *Tres poemes* (1949), *Va morir tan bella* (1951), *Terra en la boca* (1953) i *Escrit per al silenci* (1954).

Exercicis d'anàlisi i comprensió

1. Visita en el web anyjoanfuster.illesbalears.cat l'apartat «En diàleg» a «Joan Fuster i les Illes Balears» i clica sobre *Poemes*. Quins noms de poetes de les Illes Balears apareixen en el títol? Digues on van néixer i en quin segle.
2. Per conèixer el seu estil poètic i comprovar els llaços d'unió que mantenia amb els escriptors de les Illes Balears, llegeix el poema «A uns amics poetes, de les Illes» i contesta:
 - 2.1. Quin d'entre aquests creus que és el tema? Raona la resposta cercant els mots clau.
 - La por que existeix entre germans.
 - La solidaritat entre poetes d'un mateix país.
 - La inseguretats entre poetes que són germans.
 - 2.2. Extreu els mots que permeten demostrar el to optimista del poema.
 - 2.3. En quina persona s'expressa el jo poètic? A qui s'adreça? Extreu els verbs amb què s'expressa el jo poètic.
 - 2.4. Relaciona aquests mots en sentit figurat que han estat extrets del poema amb l'explicació del seu sentit literal:

«temps que pesa»	Dictadura
«Dins el silenci pur»	Pertanyen a la mateixa cultura
«Tenim el mateix nom»	La vida és lluita
«Tenim una enyorança compartida»	Tenen un passat comú
«És una arma la vida»	Passat feixuc

2.5. El poema està dividit en quatre estrofes. Relaciona cadascuna d'elles amb la idea que transmeten:

Estrofa 1	Cal lluitar
Estrofa 2	Compartim el passat i el desig d'un futur en comú
Estrofa 3	Hi ha un lligam que se sosté en el fervor
Estrofa 4	Pertanyem a la mateixa idea de país que va creixent gràcies a l'amor

2.6. Quants versos té cada estrofa? Quin nom rep la forma estròfica que combina aquesta distribució?

2.7. Raonau en grups de tres a quins territoris fa referència Joan Fuster quan diu «Tenim un nom».

Joan Fuster, altres gèneres: l'aforisme i el dietari

L'aforisme

Un aforisme és un pensament expressat de manera breu, i és el resultat d'un raonament més extens però que no es fa visible. Segons Carme Gregori, l'aforisme no és més que «la punta d'un iceberg», és a dir, «la part visible d'una massa de pensament raonada i justificada que, en la major part, roman submergida i que el text exposat només permet intuir» (referència bibliogràfica 2).

En l'actualitat aquest tipus d'enunciats circulen en la xarxa de manera habitual i en són un exemple les piulades de Twitter. Ara bé, entre l'aforisme i la piulada hi ha una diferència essencial: mentre que el primer és fruit d'una reflexió meditada, la piulada és fruit de l'espontaneïtat. Per això, ell mateix afirma que «elaborar un aforisme sol ser una operació lenta, costosa en rectificacions» (referència bibliogràfica 3).

Pel que fa a l'estil, els aforismes de Fuster consisteixen a plantejar un enunciat, que té la funció de fer pensar el *lector*. La intenció, com ell mateix afirma, «és fixar una idea o una observació en poques paraules, tot procurant que el resultat tinga un mínim d'agudeses alhora conceptual i expressiva, és tota una aventura de la intel·ligència» (referència bibliogràfica 4).

Molts d'aquests enigmes poden tenir un to marcadament provocatiu i són la resposta en sentit contrari a refranys, frases populars o bé d'erudits il·lustres que ell transforma per donar-los la seva visió personal. En paraules de Carme Gregori,

«Fuster apostava per un concepte de veritat canviant, ajustada a una experiència vital en permanent evolució» (referència bibliogràfica 2).

Exercici d'anàlisi

1. Amb la intenció d'analitzar la definició d'aforisme, consulta en el web anyjoanfuster.illesbalears.cat, a l'apartat «Recull de premsa», l'article «Joan Fuster dicta sentència», i contesta:

- 1.1. Què és un aforisme?
- 1.2. Quan es van elaborar els primers aforismes?
- 1.3. Dels sis personatges entrevistats, quin aforisme t'ha agradat més? Raona la resposta.

2. Amb la intenció d'analitzar les característiques bàsiques, contesta aquestes preguntes:

2.1. La brevetat és la característica més rellevant de l'aforisme. Redacta amb tres frases el sentit complet dels següents:

- «Parlar de futbol és callar, posem per cas».
- «Endevinar els amics: aquest és el secret».
- «Si cobres, existeixes».
- «Res no uneix tant com una bestiesa compartida».

2.2. Cerca exemples de la teva experiència personal que serveixin per demostrar l'encert dels aforismes anteriors.

2.3. Com observa Isidre Crespo, molts aforismes tenen una estructura binària, és a dir, tenen dues parts que es relacionen entre si. Digues quins són els dos termes que s'hi comparen. Cerca exemples que expliquin la idea que vol transmetre Fuster amb aquests aforismes.

- «Per definició, la gent són els altres, i no jo».
- «Cada "pro" té el seu "contra"».
- «¿Què sé jo de tu? ¿Què sé jo de mi?».

2.4. En els aforismes hi apareixen modalitats oracionals diverses. Classifica'ls.

<i>Afirmatives</i>	<i>Negatives</i>	<i>Interrogatives</i>	<i>Exclamatives</i>

--	--	--	--

- «La vida, ai! És tan fragmentària».
- «Ben sovint, gairebé sempre, callar és mentir».
- «No cal dir-ho: un llibre que no fa pensar no és ja un llibre; és un barbitúric, una pessigolla o un xiclet».
- «Tota història, si es vol història total, no haurà de començar per ser història local?»
- «Llegir no és fugir».

2.5. Una altra característica dels aforismes és, segons Isidre Crespo, la seva retoricitat, és a dir, l'ús abundant de figures retòriques: la ironia, la metàfora, l'antítesi, el joc de paraules, el paral·lelisme, la comparació o l'humor. Identifica quines fa servir en aquests aforismes.

- «Mentre dormiu us creix la barba: això és el temps».
- «Els llibres no supleixen la vida, però la vida tampoc no supleix els llibres».
- «El clavecí de Rameau té mal de queixals».
- «Hi ha maneres molt malèvoles de fer el bé».
- «Forma part d'una bona educació saber en quines ocasions cal ser maleducat».
- «La sort va a parar a qui en té».
- «Goethe és odiós: —Com una muntanya, o com un xàfec».
- «¿Què sé jo de tu? ¿Què sé jo de mi?».
- «La gent són ells».

Exercicis de raonament

2.6. Molts aforismes, com afirma Isidre Crespo, fan referència a la saviesa tradicional i es basen en refranys o enunciats d'extracció popular. Fuster moltes vegades en modifica el sentit o bé el precisa. Digues quin sentit tenen les afirmacions següents i quina precisió hi fa Joan Fuster.

<i>Saviesa popular</i>	<i>Joan Fuster</i>
Les aparences enganyen.	Les aparences no enganyen: són aparences.
Plou i fa sol, les bruixes es pentinen. Plou i fa sol, les bruixes fan un ou.	En la societat anomenada «de consum» no plou ni neva, ni fa sol.

Exercicis de producció

3. Amb la intenció d'animar-vos a escriure aforismes, us proposam que en grups de dos, i seguint l'exemple anterior, modifiqueu el final dels refranys segons la vostra opinió i després d'haver-ne desxifrat el sentit.

- Qui barata el cap se grata.
- Qui dies passa, any empeny.
- Qui no té cap, que tengui cames.
- Com més serem, més riurem.
- Hostes vengueren que de casa em tragueren.
- Ca que lladra no mossega.

4. Els refranys són el reflex dels valors d'una societat. Amb el pas del temps, la societat ha anat experimentant canvis que han repercutit en el comportament dels ciutadans. Digues quins valors s'amaguen darrere aquests enunciats populars i elabora l'aforisme corresponent, reflectint el canvi de valors de la societat actual.

- Dones?... Cossiols que fan mes planta!
- Són més xafarderes que ses bugaderes!
- Sa mula i sa dona, garrot la fa bona.

5. D'entre tots els aforismes que has anat llegint, tria el que més t'hagi agradat i raona per què.

5.1. Fes un cartell en format PDF o bé un vídeo en format vertical. Tria un fons adequat al missatge que transmet i afegeix-hi imatges i música si ho creus necessari.

5.2. Projectau els cartells o els vídeos dins l'aula davant la resta de companys i votau el que més us hagi agradat.

6. Després de llegir aquests aforismes, raona'n el sentit i explica breument per escrit quina idea té Fuster de l'amor i quins consells ens dona. A continuació, elabora un aforisme sobre el tema amorós basant-te en la teva experiència o bé en les teves observacions.

- «Estima però no tant».
- «L'amor no és una qüestió d'amor, sinó d'habilitat».
- «Qui em suporta, m'estima. No hi ha cap altra explicació».
- «L'amor és una malaltia venèria de transmissió sexual».

5.1. Fes un cartell en format PDF o bé un vídeo en format vertical. Tria un fons adequat al missatge que transmet i afegeix-hi imatges i música si ho creus necessari.

5.2. Projectau els cartells o els vídeos dins l'aula davant la resta de companys i votau el que més us hagi agradat.

El diari

Al llarg de la seva obra literària, i molt especialment en els seus inicis, Joan Fuster va escriure molts diaris. Per conèixer millor el seu estil i la seva manera de construir un discurs, analitzarem aquest fragment que correspon correspon al *Diari 1957-58*. En ells va comentant diversos aspectes de la seva realitat més immediata, les lectures que va realitzant o les converses de les tertúlies en què participava.

Diumenge, 9 de juny.

Xàtiva

Visitem el museu municipal de Xàtiva per comprovar com tenen el retrat de Felip V. S'hi conserva la tradició, en efecte. La gran pintura a l'oli, de l'època, i d'un valor estètic ostensiblement ridícul, continua penjada cap per avall. El fervorós patriotisme regional encara no ha cancel·lat el seu odi al primer Borbó d'Espanya. Ací, a Xàtiva, de més a més, li dediquen una aversió particular, perquè Felip V va castigar la ciutat amb un incendi global i rancuniós; per major inri, va canviar el topònim, i Xàtiva durant cent anys o més hagué de dir-se oficialment San Felipe —Philippeville en algun text francès... Quan van poder, els veïns van recobrar el nom originari i permanent; i de passada, aprofitaren l'ocasió per venjar-se —una pueril, dèbil venjança pòstuma, del monarca piròman—, i exhibiren la seva imatge ignominiosament invertida.

Exercici d'anàlisi

1. Llegeix el text i contesta:

1.1. L'incendi de Xàtiva té lloc en el context d'un conflicte bèl·lic. Investiga a quina guerra fa referència i quins dos bàndols estaven en disputa.

1.2. En les guerres la repressió dels vencedors sobre els vençuts s'expressa de diferents maneres. Com es va manifestar en aquest cas?

1.3. De quina manera reaccionà el poble? Amb quins adjectius qualifica Joan Fuster la venjança? Raona el sentit dels mots triats.

1.4. El protagonista de l'anècdota és Felip V. Amb quins altres noms s'hi refereix Joan Fuster? Quin d'ells té un to irònic? Raona la resposta.

1.5. Després d'escoltar la cançó «El cap per avall», del grup valencià Zoo, contesta:

Vam sobreviure a l'incendi

Vam fer-li front al gegant

Vam agafar aquell quadre i ballàrem el ball

El ball del cap per avall

- A quin incendi creus que fa referència la lletra de la cançó?
- Quin creus que és el subjecte de les tres primeres frases?
- Explica el sentit del mot subratllat. A qui o a què creus que fa referència? Quina figura literària és?

Exercici de producció

2. Per als habitants de Xàtiva, l'incendi de la ciutat degué ser un fet traumàtic. Quin fet d'actualitat recent creus que ha trasbalsat la nostra societat?

2.1. En grups de tres, escriviu un resum que defineixi les conseqüències de la covid.

2.2. Interpretau el text en forma de rap o de glosa.

2.3. Intentau elaborar un aforisme en relació amb l'experiència de la covid.

ACTIVITATS PER A BATXILLERAT

Saps qui és Joan Fuster? Saps què és un aforisme? Quina és la seva aportació més important a la nostra cultura? Per quin motiu s'autodefinia així: «Joan Fuster, mesura de totes les coses»?

Joan Fuster ha estat un dels intel·lectuals més importants del segle XX dins el nostre àmbit i enguany es commemoren els cent anys del seu naixement. Per aquest motiu, la Generalitat Valenciana, la de Catalunya i el Govern de les Illes Balears han decidit declarar el 2022 Any Joan Fuster. Aquesta efemèride ha permès que la seva obra s'hagi pogut reeditar, perquè molts dels seus llibres no eren fàcils d'adquirir i alguns textos que s'havien extraviat s'han pogut editar per primera vegada. Així mateix, la confecció de la pàgina web anyjoanfuster.illesbalears.cat ha contribuït a donar a conèixer molt de material bibliogràfic (articles, cròniques...) que fins ara era poc conegut; per exemple, els vincles epistolars que va mantenir amb molts escriptors de les Illes. Aquestes activitats tenen la voluntat de donar a conèixer la seva obra, sobretot entre els més joves, i també animar-los a produir els seus propis textos.

Per a cada apartat (referències biogràfiques, la seva obra: assaig, poesia, assaig cívic, i altres gèneres), els exercicis estan ordenats en seccions: d'anàlisi, raonament i producció, amb la intenció de facilitar al màxim la tria d'exercicis.

Bibliografia

- (1) IBORRA, Josep: *Fuster portàtil*. Tres i Quatre, 1982.
- (2) GREGORI, Carme: *Anotacions al marge. Els aforismes de Joan Fuster*. Universitat de València, 2011.
- (3) FUSTER, Joan: *Sagitari*. Bromera, 1993.
- (4) FUSTER, Joan: *Aforismes*. Introducció i propostes didàctiques d'Isidre Crespo. Bromera, 2000.

Joan Fuster, referències biogràfiques. «La meua posteritat serà de paper»

Exercicis d'anàlisi i comprensió

1. Elabora una presentació de l'escriptor completant aquesta informació. Entra en l'apartat «Biografia» del web anyjoanfuster.illesbalears.cat.

Vida: lloc i any de naixement i de mort, estudis, professió, organismes culturals dels quals fou president o membre, premis i reconeixements.

Obra: gèneres literaris conreats; prosa i poesia; comentari de les obres més significatives.

Exercicis de raonament i deducció

2. Tenint en compte les dates de naixement i mort de Joan Fuster, i després de llegir l'article de Francesc Pérez Moragón «Fuster imbatible», de la revista *Pissarra*, en l'apartat «Recull de premsa» del web esmentat, digues quins règims polítics va conèixer en el context de l'Estat espanyol.

3. Una part important de l'obra de Fuster són els aforismes, enunciats breus a través dels quals l'autor dona la seva opinió. En grups de tres, explica el sentit de cada aforisme i intentau identificar la seva orientació ideològica. Raonau la resposta.

- «Cinc sentits corporals. Demanem-ne més!»
- «No paris de protestar: sempre en restarà alguna cosa».
- «Si tens un fill, ensenya'l a ser lliure. Encara que sigui a costa teva. En realitat, haurà de ser a costa teva».
- «La dictadura intoxica».
- «Els analfabets són conservadors: potser tothom que és conservador, és conservador en la mesura que és «analfabet».

4. De l'apartat «Recursos en línia» hem localitzat aquestes frases que corresponen a fragments dels vídeos que apareixen a l'apartat *Reflexions de Joan Fuster, llegir és seguir vivint*. En grup de tres, comentau-ne el sentit.

- «Vaig créixer intel·lectualment en la ignorància total i en la intoxicació doctrinària de la dictadura».
- «Jo vaig sortir de mi mateix».
- «Estic d'acord amb l'afirmació que som conegut com un Diderot de poble».
- «Hi ha qui és advocat, o mestre, o polític, o bisbe, o poeta, o pagès. La meua professió, en canvi, és de ser Joan Fuster».

Exercicis d'anàlisi i comprensió

5. Cerca en l'apartat «Recull de premsa» del web anyjoanfuster.illesbalears.cat l'article de Pere Antoni Pons «Com es guanyava la vida Fuster», i contesta:

- Per quin motiu creus que alguns dels articles estaven escrits en castellà?
- Tot i que escrivia molt i pertot, diu Pons: «però els diners escassejaven. Tothom pagava poc». De quina manera intenta compensar els pocs doblers que guanyava publicant articles?
- Al cap d'uns anys la situació de precarietat econòmica va experimentar un canvi. Gràcies a quins canvis va poder aconseguir millorar la seva situació econòmica?
- Creus que en l'actualitat és possible la professionalització dels escriptors? Raona la resposta.

6. Joan Fuster és un exemple d'escriptor que no vivia aïllat del món, sinó que participava activament en actes culturals amb els intel·lectuals més reputats de l'època. Cerca en l'apartat «Els vincles» a «Joan Fuster i les Illes Balears» del web anyjoanfuster.illesbalears.cat la crònica que va fer Joan Fuster amb motiu de les Converses de Formentor i contesta:

- Qui les organitzava i en quin edifici?
- Quins escriptors hi van assistir l'edició en què Fuster hi va anar?
- Quin balanç en va fer, de la trobada, positiu o negatiu? Raona la resposta.
- Sobre quins temes van discutir els ponents?
- Quines anècdotes conta sobre la trobada? Quina funció fan dins la crònica aquestes anècdotes?
- Quins actes culturals, al marge de les ponències, s'hi van dur a terme?
- Saps si actualment es continuen celebrant aquestes converses?

7. Cerca en l'apartat «Els vincles» a «Joan Fuster i les Illes Balears» del web anyjoanfuster.illesbalears.cat altres articles de Joan Fuster i digues de quins autors illencs en comenta l'obra.

Joan Fuster, assagista. «Com que els metges no ho prescriuen, el personal "no pensa"»

Joan Fuster va ser un escriptor que va destacar en el gènere de l'assaig. Pensar, per a ell, era un exercici bàsic que s'havia de sustentar en la raó com a mètode i havia de partir d'unes premisses prèvies. Segons Iborra, el discurs fusterià sempre ha d'estar «guiat per criteris i no per doctrines», és a dir, no s'ha d'estar convençut de res i, per tant, s'han d'eliminar prejudicis previs.

A més, era un defensor convençut de l'escepticisme com a mètode; és a dir, l'ideal era dubtar de tot com a estratègia per poder posar en qüestió qualsevol cosa. Per això, i segons Iborra, en l'escriptor sempre «hi ha d'haver una disponibilitat permanent a canviar d'opinió» (referència bibliogràfica 1) i és per aquest motiu

que al llarg del discurs sovint apareixen digressions, rectificacions, etc. La finalitat de les seves cavil·lacions era senzillament intentar entendre l'home i les seves circumstàncies.

L'estil de Joan Fuster es distingeix per la voluntat de fer-se entendre, el to irònic — i fins i tot còmic— de les seves observacions i l'ús de mecanismes com la metàfora, l'antítesi, el joc de paraules i els enunciats provocatius amb la intenció de fer pensar els lectors.

En els seus escrits hi ha molta varietat temàtica: problemes de la vida quotidiana (els aiguats, la contaminació ambiental) o qüestions més abstractes, com la visió de la realitat en l'art, els canvis de valors i el comportament humà al llarg de la història, etc.

La varietat també s'aplica a la qüestió de gènere literari. Al marge de la realització de treballs sobre història, literatura, art, etc., també va escriure poesia, aforismes, dietaris, articles periodístics...

Exercicis de raonament i deducció

1. Avui en dia circulen per les xarxes moltes teories que no es basen en criteris científics. Llegeix l'article de Juli Capilla «Les raons de Joan Fuster», de l'apartat «Recull de premsa» (revista *Pissarra*) i contestau en grups de tres:

1.1. Quina diferència hi ha entre teoria «conspiranoide» i «fake new»? Aporta'n exemples d'actualitat.

1.2. Quin era el mètode de pensament que aplicava Fuster per reconèixer la veritat?

- El mètode conspiranoide.
- El mètode convencional.
- L'espiritisme.
- El racionalisme.
- L'escepticisme.

1.3. Quins perills comporta la difusió de les «fake news» i les teories «conspiranoïdes» en la societat, segons Capilla?

1.4. De quina manera creus que es poden combatre aquests dos fenòmens?

Exercici d'anàlisi i comprensió

2. Molta gent que ha criticat Fuster no ha llegit les seves obres. Per conèixer qualsevol autor, cal llegir-lo. Per això, us proposam de llegir el fragment següent i contestar les preguntes.

El fragment correspon al *Diccionari per a ociosos* (1964). L'obra respon a la idea de voler construir un corpus de definicions des d'una perspectiva personal i seguint un criteri d'ordenació alfabètic. La primera definició és el mot *amor*. Fuster fa una revisió del concepte a través de la història i sosté la tesi que l'amor ha anat canviant a mesura que ho han fet els valors de cada època. La dama feudal correspon al concepte de l'amor cortès i la dama burgesa, a la de l'amor romàntic.

La «dama» feudal en principi, la burgesa després, qualsevol dona finalment, adquireixen el dret d'estimar, contra vents i mareas, sí. Però, dones al capdavant dins una societat masculina, no deixen de ser personatges de segona fila. L'home, «enamorat», les necessita «enamorades»: només en la mesura d'aquesta necessitat les dones s'equiparen als homes. En la resta de les seves activitats, la dona continua relegada en la seva postergació multiseular. La condició jurídica de la dona, tant com la seva avaluació pragmàtica, són de submissió. L'home manava sempre: en l'«amor» i tot, a pesar de les aparences. El Nou-cents presència l'emancipació de la dona [...]. El feminisme militant, des del temps de miss Pankhurst, ha avançat molt i la incorporació de la dona al món laboral ha contribuït força a rectificar els vells prejudicis baronívols. Tanmateix la pressió femenina en el món d'avui va més enllà del que podien esperar fa seixanta anys Emilia Pankhurst i les seves seguidores. L'important no és que les dones votin — cosa que per a les «sufragistes» era l'ideal de la plenitud social del seu sexe—: l'important és que, avui, les dones s'han després de moltes subjeccions, legals o no, i s'acaren amb l'home en un tuteig perfectament equilibrat.

La igualtat és, a hores d'ara, relativament tangible entre homes i dones. I, en aquest punt, l'amor comença a ser impossible. Perquè l'amor «cortès», «romàntic» pressuposava el marginalisme de la dona. L'enamorada estima, pot estimar o no, el seu amor, la seva decisió amatòria és decisiu: però sempre i només en la mesura que és sol·licitada per l'amor de l'home, del mascle.

- 2.1. Informa't sobre quin era el paper de la dona a l'edat mitjana a la Viquipèdia («Dones a l'edat mitjana») i raona per quin motiu Fuster afirma que la societat medieval era masclista.
- 2.2. Segons Fuster, ni l'amor cortès ni l'amor romàntic són recomanables perquè marginen la dona. Cerca informació al respecte.
- 2.3. A partir del nou-cents, què és el que canvia en referència a la dona?
- 2.4. Informa't sobre la identitat d' Emily Pankurst. En quina època va viure i per quin motiu és coneguda?
- 2.5. Diu Fuster: «La incorporació de la dona al món laboral ha contribuït a rectificar els “vells prejudicis baronívols”». Explica el sentit dels adjectius que acompanyen el mot *prejudicis*. Dedueix de quins prejudicis es tracta.

2.6. Gràcies a les sufragistes, les dones «s'han després de moltes subjeccions». A quines subjeccions creus que fa referència Fuster?

2.7. Per quin motiu Fuster afirma que per aconseguir la igualtat de la dona no basta aconseguir el dret a votar?

Exercici de producció oral

2.8. Segons Fuster «a hores d'ara la igualtat és relativament tangible entre homes i dones». En grups de tres, raonau oralment aquestes preguntes:

2.8.1. Estau d'acord amb l'afirmació «la igualtat en l'amor només és relativa»?

2.8.2. Fixau-vos en la darrera frase. Creis que ha canviat aquesta actitud en la manera dels joves de relacionar-se? Raonau la resposta.

2.9. Creis que la dona del segle XXI està sotmesa a subjeccions d'algun tipus? Organitzau a classe un debat a l'entorn d'aquest tema. Reuniu-vos primer en petits grups i apuntau arguments a favor i en contra. A continuació, triau dos representants de cada tesi (a favor o en contra) i un moderador.

Joan Fuster, assagista cívic. «La condició colonial d'una gent ve donada, sobretot, per la inferioritat habitual de les seves formes de vida»

Més enllà de la figura d'erudit i lliure pensador, Fuster va ser un intel·lectual compromès amb el seu país. L'any 1962 publica *Nosaltres, els valencians*, en el qual sosté la tesi que la dictadura franquista havia estat una etapa molt nociva per al poble valencià perquè havia estat sotmès a un procés d'ocultació de la seva identitat —identitat que se sostenia bàsicament en la llengua i la cultura pròpies. L'objectiu de Fuster amb aquesta obra era contribuir a recuperar l'autoestima del seu poble, per a la qual cosa calia rompre amb els vincles de dependència que el lligaven a Madrid. La segona idea era fer-los veure que la recuperació de la identitat implicava necessàriament el reconeixement de la seva inclusió en una altra més àmplia, que era la catalana.

Exercicis de raonament

1. Joan Fuster no va viure aïllat del món, sinó que va adoptar una actitud de compromís amb l'entorn: acudia a actes culturals, feia presentacions, pronunciava discursos, assistia de manera habitual a tertúlies i n'organitzava a casa seva. En grups de tres, raonau aquestes preguntes:

- 1.1. Què vol dir «actitud de compromís amb el seu entorn»? Per quins motius un escriptor, en determinades circumstàncies, ha d'adoptar una actitud de compromís? Cercau exemples d'escriptors que hagin adoptat aquest paper.
- 1.2. Per quin motiu creis que Fuster va assumir aquest paper? Quines circumstàncies històriques el van impulsar a assumir-lo?

2. Al llarg de la seva trajectòria intel·lectual, Joan Fuster va haver de patir les reaccions desmesurades d'un sector de la societat valenciana que estava molt radicalitzat. Visita el web anyjoanfuster.illesbalears.cat i entra, dins l'apartat «Recursos en línia», a *Joan Fuster, llegir és seguir vivint*. Després de visualitzar el vídeo sobre l'atemptat amb bomba que trobaràs en l'apartat «Reflexions», contesta:

- 2.1. Quines adversitats hagué de vèncer Joan Fuster?
- 2.2. Per quin motiu creus que aquests sectors reaccionaren de manera tan violenta?
- 2.3. De la lectura d'aquests aforismes podem deduir de què es queixava Fuster en referència a la manera d'actuar dels seus adversaris. Explica-ho amb les teves paraules.

- «Sovint, repetiria allò d'aquell personatge de novel·la: "Proveu que dic la veritat". Però no com un repte, sinó com una súplica».
- «M'odien, i això no té importància; però m'obliguen a odiar-los, i això sí que en té».
- «CRIDEN per veure si ens faran callar».

Exercicis de comprensió i raonament

3. Sovint, per expressar aquesta vinculació de dependència, Fuster fa servir el mot *sucursalisme* i per definir el perfil dels subjectes que es mostren sotmesos, *provincians*. En aquest fragment en parla. Llegeix el fragment i contesta:

Com més «provincià» és un valencià, més engallat i rupestre és el seu localisme. Els castellanitzats de València són, precisament, els defensors més entusiastes de l'idioma valenciano, de la literatura valenciana, de les glories valencianes, quan troben que algú els qualifica de «catalans», cosa que ells consideren una usurpació. Són també ells els qui salten amb la més ardida impetuositat quan un castellà denigra el dialecte o alguna altra manifestació levantina. Això no falla mai. I encara: a més d'ésser predominantment verbal, aquest localisme es limita, de fet, a les tendres insignificances del folklore, de la rivalitat esportiva i de la ponderació del paisatge familiar. És una petitesa d'horitzons bastant grotesca. Els alacantins diuen de la pròpia comarca —ni el més castellanitzat adopta el castellà per a dir-ho— que és «la millor terra del món»; el partidari del València F. C. es pegarà amb l'hincha del Real Madrid amb el mateix orgull «patriòtic»

que el Palleter oposà a Napoleó; tothom posarà les mans al foc per jurar que la paella sobrepassa les més sumptuoses fantasies palatals d'un Brillat-Savarin: et sic de caeteris. El provincianisme té aquesta cua monstruosament vernacle.

- 3.1. En aquest fragment Fuster intenta definir l'actitud dels provincians, aquells que s'enorgulleixen de la seva identitat en alguns contextos però en altres demostren la seva dependència més absoluta perquè parlen sempre en castellà. En quins contextos es mostren orgullosos de ser valencians?
- 3.2. Identifica els mots valoratius que fa servir Fuster per designar els valencians provincians.
- 3.3. Creus que si substituïx els mots *València* i *idioma valenciano* pels mots *Illes Balears* i *mallorquí, menorquí o eivissenc*, hi ha també a les Illes Balears exemples de «provincians» i de «sucursalisme»? Cerca'n exemples.
- 3.4. Raona la relació que existeix entre comportament provincià i l'aforisme «La dictadura intoxica».

4. En aquesta tasca de compromís amb la seva terra, va mantenir una relació epistolar fluïda amb personatges relacionats amb el món de la cultura. Llegeix l'article de Fina Salord «Joan Fuster i les Illes Balears» i el de Francesc Rotger «Nosaltres... i Joan Fuster», de l'apartat «Recull de premsa» del web anyjoanfuster.illesbalears.cat, i contesta:

- 4.1. Amb quins escriptors de les Illes es va relacionar? Escriu-ne almenys un per illa i informa't sobre la seva professió.
- 4.2. Qui va ser el primer editor de les Illes que li va publicar una obra a la col·lecció «Raixa»? Per quines altres tasques era conegut aquest editor?
- 4.3. De quin escriptor francès del segle xx Joan Fuster traduï diverses obres? Quins paral·lelismes existeixen entre ambdós i quin atractiu especial pogué tenir sobre Fuster?

Joan Fuster, poeta. «El poeta, doncs, crea amb l'idioma»

La seva faceta de poeta encara és poc coneguda, entre altres motius perquè tot i que s'inicià escrivint poesia en un moment de la seva trajectòria literària va deixar d'escriure'n. Al seu primer recull, *Sobre Narcís*, l'any 1948, a l'editorial Torre, hi seguiren *Tres poemes* (1949), *Ales o mans* (1949), *Va morir tan bella* (1951), *Terra en la boca* (1953) i *Escrit per al silenci* (1954).

1. De les deu estrofes que componen el poema «Criatura dolcíssima», n'hem seleccionat aquestes dues. La versió musical la podràs escoltar en aquest enllaç: <https://www.catorze.cat/el-piano/criatura-dolcissima-2-47374/>. Després de llegir aquesta selecció, contesta.

<p>1 Criatura dolcíssima –que fores la sola riba forta, un deix d’idea, la mà que entre les meues perdurava! Criatura dolcíssima o miracle total o prosperada llum –que fores grat de llavis pertot i branca exempta! Criatura dolcíssima i fondària i visitació de mots atònits i pietat complida i cim –que fores...</p>	<p>3 Era tardor, un temps sense solatge, estraný de cansaments, que em retenia entre roses inertes, entre exili. Vingueres. Flabiols i cobejança i cadernereres deien la sorpresa. Fou un començ de faules vencedores. I vaig saber l’amor: un lloc de messes i tu, ah i tu com un repòs, com una sobtada companyia inajornable!</p>
---	---

Solatge: sense residus de gra.

Cobejança: desig immoderat.

Messes: sembrats.

Exercicis d’anàlisi i raonament

Sobre l’estrofa 1

1. Quan el sentiment amorós és intens, descriure la persona estimada no és una tasca senzilla. En aquest poema Fuster expressa el seu sentiment amorós amb onze sintagmes i en una sola estrofa. Subratlla els substantius i digues quin és el sentit o la relació de semblança amb la persona estimada.

- «la sola riba forta»
- «un deix d’idea»
- «miracle total»
- «prosperada llum»
- «fondària»
- «visitació de mots atònits»
- «pietat complida»
- «cim»
- «la mà que entre les meues perdurava»
- «branca exempta»
- «grat de llavis»

2. Dels sintagmes anteriors, extreu-ne els adjectius. Raona en cada cas la idea que contribueixen a precisar.

3. Estàs d'acord amb la tria de mots que ha fet l'autor per definir la persona estimada o en triaries d'altres? Amb quins estàs d'acord i amb quins altres no? Raona la resposta.
4. En la seva definició usa imatges metafòriques, algunes són més originals que altres. Quines t'han semblat més conegudes? Quines altres et semblen més originals? Raona la resposta.
5. Quina és la funció de la primera estrofa?
6. Qui és el jo poètic i a qui s'adreça?
7. Quin mot valoratiu fa pensar al lector que l'experiència és grata?
8. L'estrofa transmet la idea de precipitació, rapidesa, i això s'aconsegueix amb algunes d'aquestes figures retòriques: comparació, enumeració, paral·lelisme, anàfora, paradoxa, polisíndeton. Identifica-les.

Sobre l'estrofa 2

1. En quin temps situa l'acció?
2. Quines expressions usa el poeta per descriure aquest temps? I quin efecte creen en la construcció de l'espai?
3. La presència de la persona estimada canvia el to de l'estrofa. Amb quin mot s'expressa aquest canvi radical? Com ha aconseguit el poeta transmetre aquest gir?
4. Sovint el poeta expressa els seus sentiments inspirant-se en elements de la naturalesa. Amb quins objectes o elements de la naturalesa el poeta expressa la seva alegria quan veu la persona estimada?
5. Què tenen en comú els mots anteriors: pertanyen al món de la cuina, la música, o la pintura? Connecten amb alguna tradició literària, aquests elements? Raona la resposta.
6. Explica el sentit figurat dels mots següents i identifica les figures retòriques:
 - «l'amor: un lloc de messes»
 - «tu com un repòs»
 - «com una sobtada companyia inajornable!»

7. Explica el canvi que es produeix a partir del vers 4. Quines diferències de to hi ha? Assenyala els mots clau que permeten entreveure aquest canvi bruscat.
8. Explica la funció de cada estrofa dins el poema.

Joan Fuster i els altres gèneres. Els diaris

1. Aquest fragment correspon al *Diari 1959-60*. En aquesta obra comenta temes diversos, aquells que fan referència a la seva agenda o als temes que sorgien durant les tertúlies que tenia amb els seus amics.

Dilluns, 17 d'agost.

Tossa de Mar.

Algú introdueix en la conversa el tema del sufragi universal. De debò: n'hem fet debat. Exactament com els nostres rebesavis de cent anys enrere. Un parell d'interlocutors s'han manifestat en contra de la hipòtesi constitucional d'«un home, un vot». Els espanta el sufragi universal, i més que més si hagués de ser inorgànic. Ells són, no cal dir-ho, persones sensates i benestants. En realitat, són d'aquella mena de burgesos que dona el país, burgesos que s'ignoren o que no saben ser-ho. Per divertir-me els he informat que ja don Antonio Cánovas del Castillo deia: «El sufragio universal és el socialisme». Hi han assentit, amb una deliciosa ingenuïtat. Però potser no tan ingènuament, en el fons. Cánovas del Castillo no n'era gens, d'ingenu. Se la sabia tota, don Antonio. I, mirant-ho de prop, hem de reconèixer que si el sufragi universal no «és» el socialisme —en el sentit exacte del terme—, ben bé podria ser-ho: ser-ne una via. Un altre polític de la família de Cánovas, però encara més de dretha que ell, explicava la seva repugnància al principi «un home, un vot», amb aquest raonament, que reproduïxo de manera aproximativa: «Com que els pobres són més nombrosos que els rics, és evident que, amb el sufragi universal inorgànic, els pobres guanyaran sempre les eleccions, i això és una perspectiva que m'espanta». Lamento no poder reproduir —i en castellà— les seves paraules justes: la meua memòria és dèbil. Aquest individu es manifestava així durant la II República. I cal dir que la seva visió dels perills del mecanisme era lúcida. Expressava els mateixos temors que Cánovas, corregits i augmentats. Però ni Cánovas ni el seu descendent al·ludit eren «burgesos» i per això, pot ser, tenien tanta sensibilitat per al risc que implicaven les «llibertats formals» de la democràcia burgesa.[...] En la pràctica, no passa com ells temen. Els «pobres» voten pels «rics», ben sovint. Tan sovint, que la cosa esdevé regla general. Els motius o els mòbils d'aquesta «elecció» no els acabo de veure clars. Però és així. D'altra banda, en els Estats on «mana» la burgesia, el sufragi universal és, avui, premissa òbvia. Ací, no. Els amics que ens han fet tertúlia, davant la mar de Tossa, tenen por de les

majories. Com Cánovas, com l'altre. Reaccionen com els seus interessos exigeixen. I és que el nostre calendari amb prou feines marca el 1789...

1.1. En cap moment Fuster no explica quina és l'anècdota que durant la tertúlia ha motivat el debat sobre el sufragi universal. Llegeix aquests titulars d'actualitat i raona quins podrien haver estat els motius que induïren els contertulians de Fuster a dubtar de les virtuts del sufragi, si els haguessin llegit.

Titular A

Tres amigues menorquines organitzen la primera trobada terraplanista de les Balears

Més de cent persones ja s'han inscrit a l'esdeveniment que pretén rebatre "la gran mentida que vivim en una terra que és una esfera", diu una de les organitzadores

Ara Balears, 19 d'agost de 2022

https://www.arabalears.cat/societat/tres-amigues-menorquines-organitzen-primera-trobada-terraplanista-balears_1_4465072.html

Titular B

El creacionisme continua la seva croada contra Darwin

Més de 160 anys després que Darwin enuncïà la seva teoria de l'evolució, alguns grups religiosos continuen oposant-s'hi

La Vanguardia, 25 de maig de 2020 (traducció: Cristina Sáez)

<https://www.lavanguardia.com/historiayvida/historia-contemporanea/20200525/481313574301/creacionismo-charles-darwin-diseno-inteligente-fundamentalismo-religioso-biblia.html>

1.2. Com ja saps, la major part dels escrits de Fuster són argumentatius; per tant, consten d'una tesi que se sosté amb arguments. Creus que Fuster i els seus contertulians sostenen la mateixa tesi? Raona la resposta.

1.3. Al contrari de com procedeix en altres ocasions, Fuster no formula la seva tesi clarament, sinó que es limita a aportar una informació: l'opinió de Cánovas del Castillo i la del seu homòleg. Quina és la seva opinió i com argumenten en contra del sufragi?

1.4. Creus que els tertulians i Cánovas del Castillo pertanyen a la mateixa classe social i tenen la mateixa ideologia? Defineix-ne les diferències.

1.5. Tenint en compte la resposta de les dues preguntes anteriors, digues quina és la intenció de Fuster quan aporta l'opinió de Cánovas.

1.6. Una de les característiques de l'estil de Fuster és la ironia. En aquest fragment n'hi ha diverses mostres. La primera apareix a l'inici i de manera molt subtil

expressa la idea que qüestionar el sufragi universal en ple segle xx li sembla anacrònic. Quines són aquestes dues frases? La segona es troba al final, només s'hi aporta una data: 1789. Quin fet històric rellevant va tenir lloc aquest any a França? Quina relació pot tenir amb el tema del sufragi universal?

1.7. Tenint en compte que el moment polític en què transcorria la tertúlia era la dictadura franquista, quina idea suggereix quan afirma que el calendari on es troben (en el moment de la tertúlia) és anterior a 1789?

1.8. Al marge d'aportar informacions, Fuster dona als contertulians un argument per mirar de convèncer-los del seu error. Quin és?

1.9. Observa l'actitud de Fuster al llarg de l'escrit. Com la definiries? Raona la teva resposta amb exemples:

- Es burla dels tertulians.
- Aporta informacions amb la intenció d'aportar llum al debat, condueix el fil de la conversa.
- Reacciona amb violència per aportar la seva visió.
- Es mostra subtil i fa observacions iròniques.

1.10. Sovint, com diu Carme Gregori, un aforisme per la seva brevetat connecta amb una idea plantejada en un article més llarg i ve a ser la seva «versió desenvolupada, raonada, de vegades, fins i tot, exemplificada, i amb una finalitat pragmàtica molt més marcadament persuasiva» (referència bibliogràfica 2). Entre els aforismes que va publicar, aquest resumeix i amplifica la polèmica d'aquest fragment: «Ves a saber per què, però els pobres acostumen a votar les candidatures de dreta. I els rics també, clar». Quin aclariment hi afegeix?

Els aforismes. «Un dels primers episodis de la lluita de classes, fou la invenció del pany»

Un aforisme és una reflexió breu que se sosté en una argumentació més llarga però que no es fa explícita. Segons Carme Gregori, l'aforisme no és més que la «punta d'un iceberg», és a dir, «la part visible d'una massa de pensament raonada i justificada que, en la major part, roman submergida i que el text exposat només permet intuir» (referència bibliogràfica 3). En l'actualitat, aquest tipus d'enunciats circulen en la xarxa de manera habitual i en són un exemple les piulades de Twitter. Ara bé, entre l'aforisme i la piulada hi ha una diferència essencial: mentre que el primer és fruit d'una reflexió meditada, la piulada és fruit de l'espontaneïtat.

Els primers aforismes daten del món grecoromà i s'han conreat al llarg de tota la història de la literatura, sobretot durant el període de la Il·lustració.

Els aforismes de Fuster defugen el to dogmàtic i s'inclinen més aviat per plantejar un enunciat que, a primera vista, sembla un enigma, però que en realitat té la funció de fer pensar el *lector*.

Molts d'aquests enigmes tenen un to marcadament provocatiu i són la resposta en sentit contrari a refranys, frases populars o bé d'erudits il·lustres que ell transforma per donar-los la seva visió personal. En paraules de Carme Gregori, «Fuster apostava per un concepte de veritat canviant, ajustada a una experiència vital en permanent evolució» (referència bibliogràfica 4).

1. Els aforismes en tant que són el resultat d'un pensament argumentatiu, amaguen una tesi bé a favor o en contra d'un determinat fet. Digues quina tesi plantegen aquests:

- «Quan el pintor pinta, el món creix».
- «Som irrepetibles».
- «No estic segur de si els europeus som els avis dels nord-americans o si més aviat en serem els nets».
- «Tens un cos: aprofita'l, aprofita-te'n».

2. Per elaborar aforismes, Fuster fa servir una extensa gamma de mecanismes, com la ironia, la metàfora, l'antítesi, el joc de paraules, el paral·lelisme, la comparació o l'humor. Identifica'ls en aquests casos:

- «Goethe és odiós: —Com una muntanya, o com un xàfec».
- «Els llibres no supleixen la vida, però la vida tampoc no supleix els llibres».
- «Els diners són només una conjectura».
- «El clavecí de Rameau té mal de queixals».
- «Hi ha maneres molt malèvoles de fer el bé».
- «Forma part d'una bona educació saber en quines ocasions cal ser maleducat».
- «La sort va a parar a qui en té».
- «¿Què sé jo de tu? ¿Què sé jo de mi?».
- «Totes les idees acaben patint de reuma».
- «Quan dic no, a què dic sí?».

3. Desxifrau, en grups de tres, el sentit d'aquests aforismes.

3.1. Quin era l'objectiu de la seva crítica en cada cas?

3.2. Tria aquell que més us agradi.

3.3. Contrastau la vostra elecció amb la del company i justifiqueu amb arguments la vostra tria.

- «Les persones felices no tenen memòria».
- «Si cobres, existeixes».
- «La primera obligació d'un escriptor és de fer-se llegir».
- «En la societat anomenada "de consum" no plou ni neva, ni fa sol».

4. Aquests aforismes s'han elaborat a partir d'afirmacions d'extracció popular o bé erudita. En ells, «és on millor es pot apreciar que l'escriptura fusteriana es desenvolupa a partir de l'assimilació personal de les lectures, de molta literatura digerida com a procediment d'autoformació», afirma Carme Gregori (referència bibliogràfica 2). Completa la graella indicant l'origen de l'aforisme i quin objectiu té l'apreciació que hi fa Fuster a continuació.

<i>Origen popular/culte</i>	<i>Aforisme d'altri</i>	<i>Aforisme de Fuster</i>	<i>Intenció del comentari que corregeix o amplifica</i>
	«L'home és la mesura de totes les coses» (Protàgores)	Joan Fuster és la mesura de totes les coses	
	Les aparences enganyen (refranyer)	Les aparences no enganyen: són aparences	
	Plou i fa sol, les bruixes es pentinen. Plou i fa sol, les bruixes fan un ou (cançó)	En la societat anomenada «de consum» no plou ni neva, ni fa sol	
	La liberté consiste à ne dépendre que des lois... (Voltaire)	<i>La liberté consiste à ne dépendre que des lois...</i> Càndid, candidíssim Voltaire! Com si les lleis no les fessin ells!	
	A la casa del savi, les riqueses són esclaves; a la del neci, senyores (Sèneca)	«A la casa del savi, les riqueses són esclaves; a la del neci, senyores». Ho deia Sèneca. Que naturalment era ric	
	Res no és mesquí (Joan Salvat-Papasseit)	Res no és mesquí. Qui no s'acontenta és perquè no vol	

	«gasos nobles» i un gos «sense amo» (llenguatge popular)	Tenim el vocabulari viciat pel classisme. Parlem de «gasos nobles», i d'un gos «sense amo» en diem un gos «abandonat», i no un gos «lliure»	
	El treball dignifica l'home» (Karl Marx)	Potser el treball dignifica l'home. No ho sé. Però indiscutiblement, el cansa	

5. L'ús de seqüències dialogades, les cometes, l'ús de mots en altres llengües són altres recursos també molt utilitzats. Localitza'ls en aquests aforismes i digues-ne la funció.

- «El gos és “el millor amic de l'home” només en la mesura que “l'home” siga el seu amo».
- «El meu adversari és el meu col·laborador. *Malgré lui*, naturalment».
- «I després de tot, ¿què? Ens hem de morir. No hi ha més remei».
- «La dreta sempre és “furirosa”, i per això té tant d'èxit. L'esquerra tendeix a ser raonable, i es dispersa discutint».
- «Els homes massa “segurs” de la seua “veritat”, del seu “dret”, causen estralls espantosos. Convé que l'espècie no prolifere».
- «També el terror té els seus *voyeurs*».
- «Diuen que les tiranies acaben sempre malament. Potser sí. *Pero que les quiten lo bailao*».
- «¿L'entusiasme? No serveix per a construir una casa, ni per a escriure un llibre o llaurar un camp, ni tan sols per a jugar a futbol. A força d'entusiasme només es pot cantar —i encara malament».

6. Joan Fuster és un exemple d'escriptor compromès que va dedicar moltes línies a reflexionar sobre la realitat del seu entorn. En grups de dos deduiu a partir d'aquests aforismes, quines eren les qüestions que el preocupaven.

- «Cal no oblidar que tota política que no fem nosaltres, serà feta contra nosaltres».
- «I callar és dir que sí».
- «Diguem, de moment, que el provincianisme és, essencialment una mentalitat sucursal».
- «Dir-nos “valencians” és la nostra manera de dir-nos catalans».

- «Enfront del turisme tots som una mica cambrers. Aquest és el risc que ens amenaça: que se'ns enduresca un hàbit maquinalement "servicial"».
- «Un idioma no pot subsistir viu, dins la societat que li és pròpia, si no és l'idioma de tothom i practicat per tothom tothora».
- «Sense himnes, sense banderes, sense visques».

7. El llenguatge publicitari es construeix amb aforismes. Digues per al foment de quina campanya publicitària utilitzaries aquests:

- «Ser raonable és vigilar».
- «Estima però no tant».
- «Costa poc de llegir, però quant ha costat d'escriure?»
- «La sort va parar a qui en té».
- «Només hi ha una manera incruenta de viure: dormir».
- «El foc, és tan ràpid!».

Exercicis de raonament i expressió oral

8. Segons Fuster, i amb paraules de Carme Gregori, «Un intel·lectual honest comença per escriure una frase. La resta de la seva obra no serà sinó un procés de rectificacions d'allò que va escriure el primer dia» (referència bibliogràfica 2). Aquests aforismes resumeixen amb poques paraules el mètode de pensament d'un intel·lectual.

8.1. Agrupa aquells que transmeten la mateixa idea.

8.2. Redacta un escrit de cinc línies sobre les premisses bàsiques que defineixen segons Fuster, un bon mètode de pensament.

- «És probable que m'equivoqui. De tota manera, he de córrer aquest risc».
- «Costa molt d'aconseguir una certesa i encara sempre és interina».
- «Compara i començaràs a entendre».
- «No dubta qui vol, sinó qui pot. Esforça't a dubtar, tanmateix».
- «No tengueu més conviccions que les decididament imprescindibles».
- «Només el fanàtic està convençut de tot».
- «Diem idea fixa, però aleshores ja no es una idea».
- «Idees clares, sentiments confusos».
- «Pensar és deformat. Com pintar o fer poesia, però d'una altra manera».

9. Els aforismes de Fuster poden tenir un caire provocatiu.

9.1. Llegiu aquests aforismes i, en grups de tres, raonau-ne el sentit.

9.2. Valorau d'1 (molt d'acord) a 4 (gens d'acord) el vostre grau d'acord o desacord en relació amb l'aforisme.

9.3. Comentau amb el company les vostres respostes i defensau amb arguments vàlids i oralment la vostra postura.

9.4. Feis extensiva la polèmica a la resta del grup, triant el tema que hagi causat més interès o polèmica.

«Una manera de venjar-se del món és fabricar fills»	
«Per decidir-se a protegir els animals i les plantes, cal ser una mica cínic»	
«Parlar de futbol és callar, posem per cas»	
«El mal d'Europa és que encara hi ha milions de jacobins per civilitzar»	
«Vestir-se és aparentar»	

Exercicis de producció

10. Després de llegir aquests aforismes, explica quina idea té Fuster de l'amor i quins consells ens dona.

- «Estima però no tant».
- «L'amor no és una qüestió d'amor, sinó d'habilitat».
- «Qui em suporta, m'estima. No hi ha cap altra explicació».
- «L'amor és una malaltia venèria de transmissió sexual».

10.1. Elabora un aforisme sobre el tema amorós basant-te en la teva experiència, o bé en les teves observacions.

10.2. Fes un cartell en format PDF o bé un vídeo en format vertical. Tria un fons adequat al missatge que transmet i afegeix-hi imatges i música si ho creus necessari.

10.3. Projectau els cartells o els vídeos dins l'aula davant la resta de companys i votau el que més us hagi agradat.

11. Molts aforismes que hem vist tenen caràcter binari, és a dir, s'estructuren en dues parts. Agrupau-vos en parelles i seguiu aquesta pauta: prenent de referència els aforismes que hem vist fins ara, un dels membres haurà de llegir la primera part d'un aforisme i el company l'haurà de completar de manera lliure.

12. D'entre tots els aforismes que has anat llegint, tria el que més t'hagi agradat i raona per què.

12.1. Fes un cartell en format PDF o bé un vídeo en format vertical. Tria un fons adequat al missatge que transmet i afegeix-hi imatges i música.

12.2. Projectau els cartells o els vídeos dins l'aula davant de la resta de companys i votau el que més us hagi agradat.